

บทที่ 6 :

เปรียบเทียบระบบนิติบุคคล มหาชนในต่างประเทศ

จากการศึกษาแนวคิดและระบบนิติบุคคลมหาชนใน 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น จะพบว่ามี ความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากในประเด็นดังต่อไปนี้

6.1 ประเภทของนิติบุคคลมหาชนและความเป็นนิติบุคคลของรัฐ

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil law เช่นประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมัน การแบ่งแยกประเภทนิติบุคคลออกเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน และนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนจะมีความชัดเจน ในขณะที่ประเทศที่ใช้ระบบ Common law เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือประเทศที่โน้มเอียงไปทาง Common law เช่น ประเทศญี่ปุ่น การแบ่งแยกระบบนิติบุคคลจะมีความชัดเจนน้อยกว่า อย่างไรก็ตามในทุกประเทศดังกล่าวข้างต้นก็ยอมรับว่ารัฐเป็นนิติบุคคลที่สำคัญที่สุด แม้ไม่มีกฎหมายใดๆ บัญญัติให้รัฐเป็นนิติบุคคล รัฐก็เป็นนิติบุคคลโดยสภาพ แต่มีความแตกต่างเล็กน้อยตรงที่ว่าบางประเทศก็จะยอมรับว่ารัฐเป็นนิติ

บุคคลโดยตรงโดยเอ่ยชื่อรัฐ (l'Etat) บางประเทศถือว่ารัฐเป็นนิติบุคคลโดยกระทำผ่านองค์อธิปัตย์ (Crown)

ส่วนนิติบุคคลมหาชนอื่นจะมีความหลากหลายแปรผันตามแต่ละประเทศแต่มีหลักการที่สอดคล้องต้องกันคือการจัดตั้งนิติบุคคลมหาชนจะต้องกระทำโดยกฎหมายเท่านั้น

6.2 ความเป็นนิติบุคคลของกระทรวง ทบวง กรม

เมื่อรัฐเป็นนิติบุคคลแล้ว กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่แทนรัฐจึงไม่จำเป็นต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลแต่ประการใด การจัดตั้งและยุบเลิกกระทรวง ทบวง กรมจึงทำให้ง่ายโดยอาศัยอำนาจของฝ่ายบริหารเท่านั้นไม่จำเป็นต้องมีการตราเป็นกฎหมายของรัฐสภา จำนวนกระทรวง ทบวง กรมก็เป็นดุลพินิจตามความเหมาะสมของฝ่ายบริหาร เว้นแต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่กระทรวง ทบวง กรมจะต้องจัดตั้งขึ้นโดยอำนาจของสภา และในประเทศญี่ปุ่นที่มีกฎหมายกำหนดจำนวนขั้นสูงของกระทรวง ทบวง กรมไว้

6.3 การฟ้องร้องคดีต่อรัฐ

เมื่อรัฐเป็นนิติบุคคลรัฐย่อมมีสิทธิและหน้าที่เป็นของตนเองและรัฐถูกฟ้องจำเลยได้ การฟ้องร้องรัฐอาจจะบุชื่อรัฐโดยตรงอย่างเช่นในประเทศเยอรมัน หรือระบุชื่อกระทรวง ทบวง กรม ดังเช่นในกรณีของประเทศฝรั่งเศสก็ได้

6.4 ความเป็นนิติบุคคลของจังหวัด

ใน 5 ประเทศดังกล่าวข้างต้นมีเพียงประเทศฝรั่งเศสเท่านั้นที่มีราชการส่วนภูมิภาค รูปแบบจังหวัด ส่วนอีก 4 ประเทศล้วนไม่มีราชการส่วนภูมิภาคทั้งสิ้น จังหวัดของประเทศฝรั่งเศสไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดก็มีสิทธิหน้าที่ที่เป็นของตนเองในฐานะที่เป็นผู้ทำการแทนรัฐได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงถูกฟ้องและฟ้องคนอื่นได้

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบระบบนิติบุคคลมหาชนในต่างประเทศ

ประเทศ	ประเภท ของนิติบุคคล มหาชน	ความเป็น นิติบุคคล ของรัฐ	ความเป็น นิติบุคคลของ กระทรวง ทบวง กรม	การจัดตั้ง และยุบเลิก กระทรวง ทบวง กรม	จำนวน กระทรวง	การฟ้องร้อง คดี
ฝรั่งเศส	☐ รัฐ ☐ องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น ☐ องค์กร มหาชน	เป็น	ไม่เป็น	รัฐกฤษฎีกา	แปรผันตาม จำนวน รัฐมนตรีซึ่ง รัฐมนตรีเป็นผู้ กำหนด	ฟ้องร้องรัฐโดย ระบุชื่อ กระทรวง กรม หรือราชการ จังหวัด
เยอรมัน	☐ รัฐ, มลรัฐ ☐ องค์กรหมู่ คณะ มหาชน ☐ องค์กร บริการ มหาชน ☐ มูลนิธิมหาชน	เป็น	ไม่เป็น	เป็นอำนาจของ ฝ่ายบริหาร	แปรผันตาม จำนวน รัฐมนตรี ซึ่ง รัฐมนตรีเป็นผู้ กำหนด	ฟ้องร้อง สหพันธรัฐและ มลรัฐโดยระบุ ชื่อสหพันธรัฐ หรือมลรัฐ นั่นเอง
อังกฤษ	☐ รัฐ ☐ นิติมหาชนอื่น ที่มีกฎหมาย กำหนดขึ้น	เป็น	ไม่เป็น	เป็นอำนาจของ ฝ่ายบริหารในรูป กฎหมายลำดับ รองที่ เรียกว่า order	แปรผันตาม จำนวน รัฐมนตรี ซึ่ง รัฐมนตรีเป็นผู้ กำหนด	ฟ้องร้องรัฐโดย ระบุชื่อ กระทรวงหรือ กรม
อเมริกา	☐ รัฐ ☐ มลรัฐ	เป็น	ไม่เป็น	การจัดตั้งและยุบ เลิกกระทรวงเป็น อำนาจของฝ่าย สภา	แปรผันตาม จำนวน กระทรวง	ฟ้องร้องรัฐได้
ญี่ปุ่น	☐ รัฐ ☐ องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น	เป็น	ไม่เป็น	เป็นอำนาจของ ฝ่ายบริหาร	กำหนดโดย กฎหมายไม่ เกิน 14 กระทรวง	ฟ้องร้องรัฐบาล ได้

